

Mattilsynet,
Avdeling Helgeland,
postboks 383,
2381 Brumunddal

DERES REF.:

Vår ref.:

OSLO, 19.05.2022

Risikovurdering angående bruk av beiteområder på Herøy i beitesesongen 2022

Dette er en litt nedkortet utgave.

Mattilsynet, avdeling Helgeland har bedt Veterinærinstituttet (VI) gi en risikovurdering angående bruk av beite på Herøy og Staulen til husdyr i beitesesongen 2022. Vurderingen skal omfatte beitebruk både av utmark og innmark. I tillegg ønsker MT en vurdering av håndtering av kadaver av ville dyr som dør i disse beiteområdene.

Veterinærinstituttet baserer sine vurderinger på de funn og analyser som er gjort i saken fram til 11.05.2022.

Hendelsesforløp i saken

Rein (omtrent 400) ankom søndre del av Herøy (Tenna) i begynnelsen av desember 2021. På Tenna er det et gammelt tildekket søppeldeponi med en 100 meter lang åpen avrenningsbekk som renner ut i sjøen. Flokken ble flyttet til Sør-Herøy 28. desember 2021. Fra 12.02.22 ble reinen gradvis flyttet nordover til Nord-Herøy i løpet av februar. Mesteparten av flokken (ca. 300 dyr) ble flyttet videre fra Nord-Herøy til Staulen 20.03. Eierne antok at resten av flokken ville komme etter hovedflokken til Staulen.

Men det skjedde ikke. I stedet ble det ved hjelp av GPS-observasjoner oppdaget at reinen på Nord Herøy beveget seg lite og var veldig spredt i terrenget, noe som er uvanlig. Syk rein ble observert fra 23.03.22. Reineier oppsøkte dyrene og fant mange dyr med diaré, de var slappe, tungpustet, ustødige og noen lå. Enkelte dyr hadde blodig urin. Mange simler hadde abortert og av disse hadde mange børfremfall. Årskalvene så ut til å klare seg bedre enn de voksne. Det ble observert syke og døde dyr både på Nord Herøy og på Staulen, men det var flest syke og døde dyr på Nord-Herøy. Etter hvert begynte en del av de syke dyra på Staulen å vise noe bedring. Flokken er flyttet videre til Dønna der dyrene har blitt føret med lav og kraftfôr. Helsetilstanden til dyrene ser ut til å ha en forsiktig positiv utvikling. Utbruddet ble meldt til Mattilsynet og Statsforvalter 28.03.22. Veterinærinstituttet ved Reinhelsetjenesten ble kontaktet og de var på stedet 1.-3. april 2022. De observerte mye syk

rein (beskrevet som nesten alle) og det ble foretatt obduksjoner av 7 døde rein og et abortfoster med uttak av aktuelle prøver. Reindriftas beredskapsutvalg (Statsforvalter og reindriftsutøvere) var på befaring på Nord-Herøy samme helg for å vurdere beiteforhold og vanntilgang. Utvalget fant at beiteforholdene var gode og det samme var tilgangen på vann. Veterinærinstituttet ved Reinhelsetjenesten var på ny befaring 10. - 13. april 2022. Det ble gjort 7 obduksjoner av nylig avlivede og døde dyr. I tillegg ble det tatt blodprøver av 12 dyr som ble analysert hematologisk ved Alstadhaug Dyreklinikk. Det ble gjort vedtak, i samråd med reineier, om avliving av en del simler med børfremfall av dyrevelferdsmessige årsaker.

Reineierne har hatt veldig god oppfølging av dyrene og noen av dyra har GPS-klave slik at deres bevegelser kan spores. Det har også blitt uttalt fra landbrukskontoret i Herøy at flokken har blitt godt passet på, slik at reinen har beitet minst mulig på innmark. Relativt lite snø på øyene har bidratt til at vinterbeitene har vært gode. Dyrene var ikke fôret før sykdomsutbruddet.

Funn av døde fugler og ville drøvtyggere i området

Det er funnet flere døde ørner i området. Noen av disse er sendt til VI for fugleinfluenza-analyse. I tillegg er det funnet en død elg på Dønna og to døde rådyr på Herøy. Elgen og det ene rådyret ble obdusert i felt 03.04.22 av veterinær. Elgen hadde store traumer som kunne forklare dødsårsaken. Organer fra rådyret ble prøvetatt for videre undersøkelser. Det andre rådyret som ble funnet 04.05.22 hadde ligget lenge og var ikke egnet for undersøkelse.

Resultater fra gjennomførte undersøkelser

- **Klinikk:** Det var mange syke rein og mer enn 100 dyr er døde. Dyrene som har vært observert har vært i generelt godt hold. Veldig mange simler har abortert og en andel av disse har hatt børfremfall. En del dyr har hatt diaré. Syke dyr har vært apatiske, tungpustet, ustø og med blodig urin.
- **Obduksjon:** Gjennomgående bleke slimhinner, svullen lever og milt. Mange nyrer har sort farge på deler av overflaten.
- **Histologi:** Mange kjerneholdige celler i blodkar, lite erytrocytter. Mye hemosiderin i lever, lunger og nyrer.
- **Hematologi:** Generelt anemi som var svært uttalt på enkelte dyr. Noen dyr hadde forhøyede lever- og nyreverdier
- **Bakteriologi:** Ingen spesielle funn, påvisning av uspesifikk blandingsflora. Toxinprøve for enterotoksemi (Cl. Perfringens) var negativ. Abortert reinfoster var negativ for Campylobacter.
- **Tungmetaller:** Leverprøver fra 5 dyr undersøkt ved Havforskningsinstituttet. Prøvene er negative for tungmetaller. Marginalt for lavt koboltnivå hos et av de testede dyrene. De andre hadde normale verdier. Det skal testes ytterligere prøver fra flere dyr for kobber.

- **Miljøgifter og ulike farmaka:** Blodprøver fra 4 rein undersøkt for ca. 2000 analytter ved UNN. Prøvene var negative

Toksiner i vominnhold fra rein: Prøver fra 5 rein sendt til et mat- og fôrlaboratorium i Østerrike for undersøkelser av bl.a. plante- og miljøtoksiner. Ingen spesielle funn.

Sammendrag funn

Hovedfunn fra undersøkelsene tyder på intravaskulær hemolyse og anemi. Resultater fra undersøkelser så langt gir ingen holdepunkter for at utbruddet skyldes noe infeksiøst. Funnene går i retning av toksisk årsak. Resultatene fra analyser for tungmetaller og en rekke ulike toksiske stoffer har vært negative. Foreløpig har VI i ikke funnet noen klar årsak til utbruddet.

Risikovurdering

Manglende oppklaring av årsaken til utbruddet og reinbeiting i flere områder gjør det komplisert å gi gode, konkrete råd angående bruk av disse områdene til beite for storfe og sau i beitesesongen 2022. Det vil være «føre var-prinsippet» som gjelder i denne vurderingen. Beitesesongen nærmer seg raskt og husdyrbrukerne i Herøy ønsker å få råd snarest mulig. Det er sau og storfe som eventuelt skal slippes i de samme beitene der reinen har gått og de vil dermed kunne eksponeres for samme sykdomsfremkallende agens som reinsdyra. Vi forutsetter at sau og storfe vil få tilsvarende symptomer ved eksponering som reinen.

I hvilket beiteområde er det mest sannsynlig at reinsdyrene har blitt eksponert for sykdomsfremkallende agens?

Reinflokken oppholdt seg på Tenna ca. 3 uker før flokken ble flyttet videre til Sør-Herøy 28.12.2021. Her beitet dyra i 1,5 måned inntil de ble flyttet videre til Nord-Herøy. Da reinen har beitet så lenge på Tenna og Sør-Herøy uten at det er oppdaget symptomer på noen av dyrene, mener vi det er lite sannsynlig at flokken har blitt eksponert for sykdomsfremkallende agens i disse områdene. Det har vært noe søkelys på et gammelt søppeldeponi på Tenna med avrenning til sjøen. Vi anser deponiet som mindre aktuelt pga. tidsfaktoren fra beiteperioden på Tenna til de første symptomene ble oppdaget nesten 3 måneder senere.

To tredjedeler av flokken ble flyttet videre til Staulen 20.03.22 Resten av flokken (ca. 150 dyr) ble igjen på Nord-Herøy, der de første syke dyra ble oppdaget 23.03.22. Det var ikke mistanke om syke dyr før dette. Derfor er det stor sannsynlighet for at flokken ble eksponert for det uidentifiserte agenset på Nord-Herøy. En del syke og døde dyr ble også observert på Staulen. Det er forventet i og med at dyra kom fra Nord-Herøy. Det ble også observert færre syke og døde dyr på Staulen enn på Nord-Herøy og noen syke dyr har vist bedring i sykdomstilstanden mens de har oppholdt seg på Staulen. Det bidrar til at eksponering er mindre sannsynlig der. Men syk rein vil ha liten beiteaktivitet og kan også ha vist noe bedring av den grunn. Vi mener at det er lav sannsynlighet for eksponering på Staulen, men det kan likevel ikke utelukkes.

Reinbeiting på innmark

Det er fremholdt at reineierne har hatt stort fokus på å hindre at flokken beitet eller oppholdt

seg på innmark. Samtidig er det meldt om observasjoner av rein på innmark. Når en ser på flyfoto over Nord-Herøy, ligger mye innmark innimellom utmarka. Det vil derfor være praktisk vanskelig helt å hindre reinen i å oppholde seg der, i hvert fall i kortere perioder. Samtidig ser det ut til å være sammenhengende utmarksområder avgrenset av sjøen og veier som gjør det mulig holde flokken på utmarksbeite det meste av tiden dersom flokken gjetes jevnlig. Lokal kunnskap om topografien på Nord-Herøy og bruk av GPS-data om eksakte posisjoner hvor flokken har vært til ulike tider vil kunne gi estimater om hvor flokken har oppholdt seg. På bakgrunn av de opplysningen som VI har fått, synes det som om reinflokken har beitet lite på innmark. På Staulen ser det ut til være nesten bare utmark bortsett ifra et lite område i nord.

Reinsdyrkadaver

Reinsdyrkadaver vil være risiko for andre dyr i beiteområdet. De bør fjernes og destrueres etter hvert som de oppdages.

Kadaver av ville dyr i utmarka

Veterinærinstituttet har fått informasjon om at det allerede er vedtatt å samle inn så mye som mulig av kadaver av ville dyr i utmarka. Det er et tiltak som VI er helt enig i. Det bidrar til å fjerne en potensiell eksponering for andre dyr. I tillegg kan ville drøvtyggere være sentinel-dyr i forbindelse med utbruddet og dermed være viktige å undersøke med tanke på oppklaring.

Risikovurdering av de ulike områdene til beitebruk i 2022

Veterinærinstituttet har oppsummert risikovurderingen av de fire beiteområdene i forhold til hverandre. Vi mener det vil medføre en stor risiko å slippe beitedyr i utmarka på Nord-Herøy i beitesesongen 2022. Veterinærinstituttet anser at innmarka på Nord-Herøy utgjør en mindre risiko enn utmarka, men mener at det er en lav til moderat risiko ved å la husdyr beite i de områdene. Tenna og Sør-Herøy vil ha en lav risiko, mens Staulen vil utgjøre en lav til moderat risiko for beitende husdyr i sommer.

Denne vurderingen kan endre seg dersom det fremkommer ny informasjon om årsaken til utbruddet.

Med vennlig hilsen

Thea Blystad Klem
Seksjonsleder

Ståle Sviland
Fagansvarlig storfe